

A. Póltawski

Drugi Międzynarodowy Kongres Fenomenologiczny, Nowy Jork 3-8 września 1972

Studia Philosophiae Christianae 9/2, 261-266

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIA

Póltawski A.

Drugi Międzynarodowy Kongres Fenomenologiczny, Nowy York
3—8 września 1972

Gogacz M.

Kongres na temat spotkania kultur w filozofii średniowiecznej,
Hiszpania, 5—12 września 1972

Klimski T.

Sesja Naukowego Koła Filozoficznego Studentów ATK na temat:
„Filozofia i kultura”, 6—7 maja 1972

Drugi Międzynarodowy Kongres Fenomenologiczny, Nowy York
3—8 września 1972

Drugi Międzynarodowy Kongres Fenomenologiczny, zorganizowany przez *The International Husserl and Phenomenological Research Society* (Międzynarodowe Towarzystwo do Badań nad Husserlem oraz Badań Fenomenologicznych) wraz z St. John's University w Nowym Jorku odbył się na terenie tego Uniwersytetu w dniach 3—8 września 1972 roku. Wspomniane Towarzystwo powstało na międzynarodowej konferencji fenomenologów, która miała miejsce w Waterloo, Ontario, w Kanadzie w roku 1969 i skupia badaczy zainteresowanych fenomenologią i samym Husserlem. W skład Komitetu Wykonawczego Towarzystwa weszli: 1. Erling Eng, psycholog kliniczny (Veteran's Administration Hospital, Lexington, Kentucky). Jest on również członkiem komitetu wydawniczego czasopisma *The Human Context* oraz serii wydawniczej *Human Context Books*, wychodzących w Londynie (redaktor odpowiedzialny: Paul A. Senft). Przewodniczył obecnemu Kongresowi. 2. Rose Mary Barral (Seton Hall University, South Orange, New Jersey), autorka m.in. wydanego przez Nauwelaerts w Louvain książki o filozoficznych implikacjach systemu nauczania w Stanach Zjedno-

czonych¹. 3. Dallas Laskey (obecnie w Sir George Williams University, Montreal, Canada). 4. Anna Teresa Tymieniecka, Sekretarz Generalny Towarzystwa, wykładająca obecnie w St. John's University.

Rocznik Towarzystwa, *Analecta Husserliana*, redagowany przez Tymieniecką (dotąd 2 tomy), wydawany jest przez znaną firmę holenderską David Reidel w Dordrechcie. W przedmowie do tomu pierwszego Tymieniecka wyraża nadzieję, że będzie to kontynuacja słynnego *Jahrbuch für Philosophie und Phänomenologische Forschung* Husserla, który wychodził w latach 1913—30 i zawierał większość ważniejszych prac fenomenologów i myślicieli im bliskich z tego okresu, m.in. *Idee* Husserla i jego *Formale und transzendental Logik* oraz *Sein und Zeit* Heideggera, a także wcześniejsze prace Ingardena. Zgodnie z tym założeniem *Analecta* drukować mają również większe prace fenomenologiczne, do 100 stron objętości.

Niewątpliwym *spiritus movens* konferencji w Waterloo i powstania Towarzystwa była właśnie Tymieniecka. Uczennica Ingardena z lat 1945—6, studiowała następnie na Sorbonie i we Fryburgu Szwajcarskim, gdzie doktoryzowała się u I.M. Bocheńskiego na podstawie pracy pt. *Essence et existence*, w której porównuje podstawowe kategorie filozoficzne Nicolai Hartmana, znanego filozofa niemieckiego, zbliżonego do fenomenologii, ucznia neokantystów marburskich Cohena i Natorpa, z kategoriami filozoficznymi Romana Ingardena². Następnie osiedliła się w Stanach Zjednoczonych, wykładając kolejno na uniwersytetach California, Berkeley, Oregon State College, Pennsylvania State University, Bryn Mawr College, następnie zaś na wspomnianym University of Waterloo w Kanadzie i wreszcie na St. John's University. W latach 1962—4 była pracownikiem naukowym Radcliffe Institute for Advanced Study. Po opublikowaniu w 1957 roku swej pracy doktorskiej ogłosiła dotąd cztery dalsze książki: w 1962 roku omówienie roli fenomenologii i nauki we współczesnej myśli europejskiej³ (wstęp do tej książki napisał I.M. Bocheński). Następnie, w roku 1964, *Synteze kosmologiczną Leibniza*⁴, dwa lata później *Czemu istnieje raczej coś niż nic?* z podtytułem *Prolegomena do fenomenologii twórczości kos-*

¹ M. R. Barral, *Progressive Naturalism: A Philosophical Aspect of American Education*, Louvain, Nauwelaerts 1970.

² A. T. Tymieniecka, *Essence et existence, Essai sur la philosophie de Nicolai Hartmann et Roman Ingarden*, Paris 1965, Aubier, Editions Moutaigne, 250 ss.

³ *Phenomenology and Science in Contemporary European Thought*, New York 1962, The Noonday Press, 198 ss.

⁴ *Leibniz'Cosmological Synthesis*, Assen 1964, Van Gorcum, ss. 208.

micznej⁵, wreszcie, już w roku 1972, *Eros i logos*⁶. Ponadto opublikowała szereg artykułów, wśród nich kilka dość obszernych poświęconych poglądom Ingardena. Jest to niewątpliwie największa propagatorka myśli Ingardena na Zachodzie. Redagowała też dwie księgi pamiętkowe, jedną ku czci Ingardena⁷, drugą I. M. Bocheńskiego⁸.

Referaty i dyskusje z konferencji w Waterloo zostały właśnie opublikowane w drugim tomie *Analecta Husserliana*, obejmującym 374 strony druku. Tytuł ogólny: *Późny Husserl i idea fenomenologii*. Tematy: 1. Późny Husserl, 2. Fenomenologia a hermeneutyka, 3. Fenomenologia a nauki przyrodnicze. Ponadto 3 odczyty dodatkowe. Tom zawiera, obok odczytu samego Ingardena (*Co jest nowego w ostatniej pracy Husserla?*), cztery odczyty poświęcone jego filozofii, co wraz z opublikowanym jako dodatek listem Ingardena do Husserla z roku 1918 stanowi prawie 1/3 zawartości tomu. Ponadto krótkie przemówienie wstępne Raymonda Klibansky'ego (Mc Gill University, Montreal), znanego historyka filozofii i wydawcy kronik filozofii XX wieku, poświęcone jest głównie Ingardenowi. Tak się złożyło, że autorzy dwu odczytów polskich na Konferencji (Ingarden i niżej podpisany) nie byli na niej obecni.

Tegoroczny Kongres miał trzy sesje poświęcone tematom: 1. A priori, 2. Aktywność i pasywność świadomości, 3. Bios i psyche (fenomenologia a nauki przyrodnicze). Frekwencja była nieco mniejsza, niż na konferencji w Waterloo, czynny udział wzięło około 30 osób, obecnych na sali było 50—70. Poza wykładem inauguracyjnym Tymienieckiej, poświęconym dwu strukturującym funkcjom świadomości: twórczej i konstytutywnej, wygłoszono 14 odczytów. Dwa odczyty polskie wygłosili dr Jerzy Świecimski, biolog, artysta malarz i estetyk z Muzeum Przyrodniczego Zakładu Zoologii Systematycznej PAN w Krakowie (temat: Funkcja informacji naukowej w świetle teorii Ingardena dotyczącej roli formy w konstytucji świata realnego, oraz niżej podpisany (O świadomości i działaniu w filozofii Ingardena). W ten sposób, wraz z referatem A. Riški z St. John's University, który mówił o a priori w teorii znaczeń Ingardena, myśli tego filozofa poświęcone były trzy odczyty.

St. John's University, którego Katedra Filozofii była naszym bez-

⁵ *Why is There Something Rather than Nothing, Prolegomena to the Phenomenology of Cosmic Creation*, Assen 1966, Van Gorcum, 160 ss.

⁶ *Eros et Logos, Esquisse de Phénoménologie de l'intériorité créatrice*, Louvain-Paris 1972, Nauwelaerts, ss. 128.

⁷ *For Roman Ingarden. Nine Essays in Phenomenology*, S'Gravenhage 1959, Nijhoff.

⁸ *Logic, Methodology and Philosophy of Science*, 1967, Northholland Publications.

pośrednim gospodarzem, jest dość dużym uniwersytetem o dobrej opinii naukowej, założonym w roku 1870 przez Zgromadzenie XX. Misjonarzy (św. Wincentego a Paulo). Posiada on m. in. znajdujący się obecnie w rozbudowie dział studiów azjatyckich.

Kierownikiem Katedry Filozofii jest tomista prof. James W. Byrne. W skład Katedry wchodzi m. in., obok Tymienieckiej i Riški, ks. Sebastian A. Matczak, historyk filozofii i autor dobrego wprowadzenia w pracę naukową w zakresie filozofii, a zarazem jeden z kierowników firmy wydawniczej Learned Publications Inc. i wydawca serii *Philosophical Questions Series*, wychodzącej u Nauwelaerts w Louvain.

Wśród uczestników Kongresu przeważali wykładowcy i pracownicy naukowcy instytucji amerykańskich. Niewątpliwie najwybitniejszą postacią był wśród nich Erwin W. Straus (ur. 1891), jeden z głównych przedstawicieli współczesnej antropologii medycznej, najmłodszy członek zaprzyjaźnionej blisko ze sobą grupy psychopatologów o orientacji fenomenologicznej, obejmującej prócz niego Victora Emila von Gebstella (ur. 1883), Ludwiga Binswanger (1881—1966) oraz Eugeniusza Minkowskiego (ur. 1885) oraz jeden z nastawionych filozoficznie i częściowo fenomenologicznie psychopatologów i neurofizjologów, którzy założyli w roku 1930 czasopismo *Der Nervenarzt*. Jest on autorem głośnej książki o istocie przeżywania zmysłowego pod tytułem *Vom Sinn der Sinne*⁹. Od 1938 roku przebywa w Stanach Zjednoczonych, zaś od 1946 roku pracuje w Veteran's Hospital w Lexington, Kentucky, gdzie zorganizował szereg konferencji na różne tematy związane z fenomenologią pod ogólnym tytułem „Czysta i stosowana fenomenologia”. Straus nie wygłaszał na Kongresie odczytu, ale przewodniczył na pierwszej sesji i zabierał kilkakrotnie głos w dyskusji¹⁰.

Wśród bardziej interesujących uczestników amerykańskich należy również wymienić Eugene T. Gendlina, filozofującego psychologa z Uniwersytetu w Chicago, ucznia znanego filozofa i teoretyka literatury Richarda P. McKeona. Jest on współpracownikiem psychologa klinicznego Carla Rogersa, autora licznych prac z dziedziny psychoterapii i twórcy tzw. „Client-centered therapy”. Zgodnie ze stwierdzeniem samego Rogersa, Gendlin jest twórcą podstaw teoretycznych dla szeregu

⁹ Erwin Straus, *Vom Sinn der Sinne*, Berlin 1933, 2 wyd. (rozszerzone) 1956. Przekład angielski pt. *The Primary World of Senses; a Vindication*, Glencoe, III. 1963.

¹⁰ Część informacji dotyczących Gendlina i Strausa pochodzi z najnowszej publikacji autora dwutomowego wprowadzenia historycznego do ruchu fenomenologicznego pt. *The Phenomenological Movement* (2 wyd. The Hague 1965), Herberta Spiegelberga, obecnie prof. emeryt. Washington University w St. Louis, pt. *Phenomenology in Psychology and Psychiatry, A Historical Introduction*, Evanston 1972.

badań w zakresie tzw. planu Rogersa i można sądzić, że praca jego była głównym czynnikiem, zbliżającym Rogersa do fenomenologii. W szczególności, jak się zdaje, wpłynął on na rozwój pojęcia osobowości u Rogersa. Gendlin stara się stworzyć podstawy dla teorii osobowości w swej książce pt. *Doświadczenie a tworzenie znaczeń. Filozoficzna i psychologiczna analiza subiektywności*¹¹. Głównym zadaniem, jakie stawia on sobie w tej książce, jest pogodzenie obiektywnego podejścia badaczy nastawionych neopozytywistycznie z orientacją egzystencjalną, skierowaną przede wszystkim na subiektywny aspekt życia. Chodzi zatem o zbudowanie teorii oraz praktyki psychoterapeutycznej, opartej na twórczym współdziałaniu doświadczenia i refleksji pojęciowej. Gendlin wygłosił na trzeciej sesji Kongresu interesujący odczyt na temat związany z jego książką, a mianowicie o stosunku doświadczenia i procesu wyjaśniania.

Z bardziej znanych nazwisk amerykańskich uczestników Kongresu wymienić jeszcze trzeba Richarda Zanera z State University of New York, autora m. in. wydanej w serii *Phaenomenologica* książki o fenomenologii ciała ludzkiego w ujęciu francuskich egzystencjalistów (1964)¹² oraz, ostatnio, wprowadzenia do fenomenologii. Ponadto jest on autorem artykułów i redaktorem wydawnictw z zakresu tematyki fenomenologicznej oraz egzystencjalnej. Przewodniczył on częściowo na drugiej sesji Kongresu.

Rose M. Barral poruszała zagadnienie ciągłości w spostrzeganiu, zaś Erling Eng mówił o intencjonalności i konstytucji w psychozie. Inne odczyty uczestników ze Stanów Zjednoczonych dotyczyły: porównania transcendentálnego *a priori* u Kanta i Husserla (R. Murphy z Boston College, Boston, Massachusetts), afektywnego *a priori* (R. D. Sweeney, John Carroll University, Cleveland), teleologicznego *a priori* jako podstawy wspólnoty moralnej (David M. Levin, Northwestern University, Evanston, Illinois), wreszcie Wilfreda Ver Eecke, Belg nauczający w Georgetown University w Waszyngtonie mówił o stosunku intersubiektywności i refleksji.

Spoza Stanów Zjednoczonych interesujący odczyt o stosunku pojęcia „świata, w którym żyjemy” (*Lebenswelt*) do *a priori* w późnej myśli Husserla wygłosił profesor uniwersytetu w Kalkucie, uczeń Nicolai Hartmanna, J. N. Mohanty. Jest on m. in. autorem dwu książek wydanych w serii *Phaenomenologica*, wychodzącej pod auspicjami

---

¹¹ Eugene T. Gendlin, *Experience and the Creation of Meaning*, Glencoe, Ill. 1962.

¹² Richard M. Zaner, *The Problem of Embodiment. Some Contributions to a Phenomenology of the Body*, Den Haag 1964. „Phaenomenologica” Vol. 17.

Archiwów Husserla w Louvain — jednej o teorii znaczenia u Husserla, drugiej — o stosunku fenomenologii i ontologii¹³. Mario Sancipriano, z uniwersytetu w Turynie, porównywał poglądy Husserla i Bergsona na aktywność świadomości, zaś Hans Köchler z Innsbrucka mówił o dialektyce stosunku podmiotu i przedmiotu w fenomenologii transcendentnej. J. Morin z Moncton (Kanada) miał bardzo ciekawy odczyt o stosunku zmysłów i intelektu w ujęciu Maine de Birana.

Większość odczytów była na dobrym poziomie. Również dyskusja była na ogół dobra i rzeczowa. Wśród krótszych wypowiedzi warto wymienić H. Meyna z Hamburga, wykładającego w State University of New York w Albany, Dr. Kuspita z University of North Carolina, oraz świadczącą o doskonałej znajomości teorii literatury Ingardena wypowiedź teoretyka literatury, dr Liselotte Gumpel z Minnesoty.

A. Póttawski

*Kongres na temat spotkania kultur w filozofii średniowiecznej,
Hiszpania, 5—12 września 1972*

1. Cel i organizacja kongresu

Międzynarodowe Towarzystwo do Badań nad Filozofią Średniowieczną (*Société Internationale pour l'Etude de la Philosophie Médiévale*), założone w 1958 r. z siedzibą w Louvain, zorganizowało piąty z kolei kongres, poświęcony tym razem zagadnieniu „spotkania kultur w filozofii średniowiecznej”. Kongres odbył się w dniach od 5 do 12 września 1972 w Hiszpanii, ponieważ właśnie Hiszpania była w średniowieczu terenem spotkania kultury łacińskiej z kulturą arabską i żydowską.

W kulturę łacińską, kształtowaną głównie przez teksty Ojców Kościoła, stoików i poetów rzymskich, Pseudo-Dionizego Areopagity, *Organonu* Arystotelesa, przekładów i pism Boecjusza oraz encyklopedii Kasjodora, Izydora z Sewilli, Czcigodnego Bedy, a więc w neoplatonizm średniowieczny, czerpany z przekazów pośrednich, kultura arabska i żydowska — poprzez Instytut Tłumaczeń w Toledo — wносиły wprost źródłowe teksty Proklosa w wersji *Księgi o przyczynach*, Plotyna przez *Teologię Arystotelesa*, precyzyjną metafizykę Arystotelesa w ujęciach Awiceny i Awerroesa razem z ich wielkiej miary prze-myśleniami, także myśl Alfarabiego, Algazela, Awicebrona, Majmonidesa.

¹³ J. N. Mohanty, *Edmund Husserl's Theory of Meaning*, 2nd ed. Den Haag 1969. „Phaenomenology” Vol. 14, oraz *Phenomenology and Ontology* den Haag 1970, „Phaenomenologica” Vol. 37.